

**Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Sertifika Programına İlişkin Kursiyer Görüşlerinin
Karşılaştırmalı Bir Analizi**

Berker KURT¹

Özet

Bu çalışmanın amacı, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi sertifika programına katılan kursiyerlerin sertifika programı ve alana ilişkin görüşlerini ortaya koymaktır. Türkçe öğretmenliği, Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği ile formasyon eğitimini tamamlamış Türk dili ve edebiyatı bölümü mezunları bu alanda çalışmada öncelikli adaylar olarak görülmektedir. Araştırmanın katılımcılarını da bu adaylar oluşturmaktadır. Nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseninde tasarlanan çalışmada veriler yazışma tekniğiyle toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre kursiyerlerin sertifika programına katılım amacı bu alanda çalışmaktır. Kursiyerlere göre yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanı özel bir öğretim alanıdır ve bu alanda çalışmak için sertifika programı gereklidir. Kursiyerler, öğrencilerin sahip olması gereken temel özelliklerin kendi dilini iyi bilmek, alan uzmanı olmak ile hedef dili ve kültürü iyi bilmek olduğunu vurgulamaktadırlar.

Anahtar Kelimeler: Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, sertifika programı, TÖMER.

**A Comparative Analysis Of Trainee Views On Teaching Turkish As A Foreign Language
Certificate Program**

Abstract

The objective of this study is to present the opinions of the trainees who participate in the certificate program of teaching Turkish as a foreign language related to the certificate program and the field. The primary target of the certificate program is to train candidates from the Turkish Language Teacher education program, Turkish language and literature teacher education program, and graduates from the Turkish language and literature program who have completed the formation certificate education. Thus, the sample of the present study consists of the graduates of these programs. The data of the present study, which is conducted in phenomenological design within a qualitative research methodology, are collected through the compositions written by the participants. According to the results, the main reason for participating in the certificate program is to work in this field. Additionally, it is found that the trainees consider teaching Turkish as a foreign language is a specialized field of instruction, and a certificate program is required to work in this field. The trainees emphasize that the main characteristics that the tutorials must have are to know their language well, to be a field expert, and to know the target language and culture well.

Keywords: Teaching Turkish as a foreign language, certificate program, TOMER.

¹ Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi. berkerkurt@gmail.com

Giriş

Bireysel ve toplumsal ihtiyaçlarda zamanla meydana gelen değişimler çerçevesinde özellikle son 30 yılda önem kazanmış öğretim alanlarından biri olan yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanı, dünyada farklı dilleri konuşan her insanı hedef kitle olarak kabul etmekte ve uygulanan dil politikaları, açılan kurum ve kuruluşlar sayesinde her geçen gün daha fazla hedef kitleye ulaşmaktadır. Hedef kitledeki bu genişliğe benzer bir durum alanın öğrencilerinde de yaşanmakta, farklı uzmanlık alanına sahip öğrenciler, aldıkları bir sertifika veya hizmet içi eğitim ile yabancılara Türkçe öğretebilecek konuma ve duruma gelebilmektedirler.

Günümüzde gelişen teknoloji ve değişen ihtiyaçlar sebebiyle bireylerin bilgiyi üretme ve paylaşma becerilerine sahip olması gerekmektedir (Direkci, Akbulut ve Şimşek, 2019). Dil öğretiminde zamana bağlı olarak değişen durumlar, ihtiyaçlar, yöntem ve teknikler dil öğretmenlerinin sahip olması gereken özelliklerin de değişiklik göstermesine sebep olmuştur. Dil öğretmeni, 'yabancı bir dil veya hedef kitlenin ana dilini bilmelidir', 'ana dilinin kurallarını çok iyi bilmelidir', 'hedef kitlenin dilini veya yaygın olarak bilinen bir dili bilmesine gerek yoktur veya vardır', 'dil derslerinde çeviri yapılmalıdır veya yapılmamalıdır', 'sadece hedef dil kullanılmalıdır' ve benzeri tartışmalarla boğuşarak bugüne gelmiş ve artık yöntem sonrası dönemde birlikte ana diline hakim, öğretim yöntem ve tekniklerini iyi bilen ve uygulayan, öğrencilerin ihtiyaçlarına göre farklı uygulamalar yapabilen, öğretimde teknolojiden yararlanan bir eğitimci olma özelliği kazanmıştır. Bu çerçevede ülkemizde İngilizce, Almanca ve Fransızca gibi yabancı dil öğretmenlerinin istihdamıyla başlayan yabancı dil olarak Türkçe öğretmenliği alanı bugün başta Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı öğretmenleri olmak üzere, dille ve dil öğretimiyle ilgili olan birçok uzmanlık alanının kapsamında yer almaktadır.

Öğretmen kapsamındaki bu genişlik zaman zaman tartışmalara neden olmuştur. Çünkü Beyreli'nin (2017) de ifade ettiği üzere, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde öğretmen, tüm öğretmenliklerde olduğu gibi, sadece öğretme işini yapan kişi değil, sistemin sağlıklı bir biçimde işlenmesini sağlayan en önemli parçadır. Öğretim programı, ders materyalleri ve öğretim ortamları gibi bileşenlerin işletilebilmesi ancak nitelikli öğretmenlerle mümkün olmaktadır.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanı ve alan öğretmenliğine ilişkin Milli Eğitim Bakanlığınca 2010 yılında, Marmaris'te ülke genelinde ilgili bölüm akademisyenleri ile ilgili kurum temsilcilerinin yer aldığı 'Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi ve Öğretmenliği Çalıştayı' düzenlendiğini aktaran Mete (2012) çalıştayın sonuç raporunda şu bilgilere yer verildiğini ifade etmiştir:

1. Mevcut lisans programları (Türk Dili ve Edebiyatı, Türkçe Eğitimi Bölümü vb.); yabancılara, yurtdışında yaşayan Türklere, Türk soylu ve akraba topluluklara Türkçenin öğretilmesi amacıyla kurulmamıştır.
2. Ülkemizde, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında bağımsız bir lisans programı bulunmamaktadır.
3. Bu alanda üniversitelerimizdeki çok az sayıda olan lisansüstü programlar, içerik ve kapsam açısından birbirlerinden farklılık göstermektedir.

4. Yurtdışında Türkçe öğretmek amacıyla Bakanlıkça görevlendirilen öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitim programları ihtiyaca cevap verememektedir.

5. Bu konuda hizmet veren kurumlar arasında iş birliği ve eşgüdüm bulunmamaktadır.

2010 yılında gerçekleştirilen bu çalıştayın ardından geçen on yılda yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında önemli gelişmeler olmakla birlikte alanın lisans programına dönüştürülmesi gerçekleşmemiştir. Yukarıdaki maddelerin birincisinde de belirtildiği gibi Türkçe eğitimi veya Türk dili ve edebiyatı bölümlerinin kuruluş amacında yer almamakla birlikte bölümlerin kuruluşundan sonra Türkiye'nin ve Türkçenin uluslararası alanda daha da artan önemi neticesinde bölüm programlarında bazı yenilikler ve iyileştirmeler yapılmıştır. Örneğin Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından öğretmen yetiştirme lisans programlarında farklı zamanlarda yapılan yenileme çalışmalarında Türkçe öğretmenliği programına 2007 yılında zorunlu ders kapsamında haftada 2 saatlik *Yabancılar Türkçe Öğretimi* dersi getirilmiş, bu ders 2018 yılında yenilenen programda *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi* adını alarak haftada 3 saate çıkarılmıştır (YÖK, 2007,2018).

Bugün, alan öğreticisi olabilmek için adayların Türkçe öğretmenliği, Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği programlarından veya edebiyat fakültesinin Türk dili ve edebiyatı, dilbilim, filoloji, çağdaş Türk lehçeleri ve edebiyatları vb. bölümlerinden mezun ve formasyon eğitimini tamamlamış ve buna ek olarak yabancı dil olarak Türkçe öğretimi sertifikasına sahip olmaları gerekmektedir.

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Sertifika Programları

Bugün birçok kurum ve kuruluş yabancı dil olarak Türkçe eğitimi sertifika programı düzenlemektedir. Bu kurumların hangileri olduğuna ilişkin Altun (2015) ve Dilek (?) tarafından listeler ortaya konmuştur. Bu listelerden de yararlanarak sertifika programı açan kurum ve kuruluşların adı, eğitim türü, süresi ve katılımcı özellikleri şunlardır:

Tablo 1. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Sertifika Programları

Kurum Adı	Eğitim Türü	Eğitim Süresi	Katılımcı Özellikleri
Abant İzzet Baysal Üniversitesi (BAİBÜ) TÖMER ve İBUZEM	Uzaktan eğitim, yüz yüze	72 Saat Teori (T) 25 saat uygulama (U)	Belirtilmemiş.
Adıyaman Üniversitesi ADYÜ-TÖMER	Yüz yüze	40 saat	Eğitim Fakültesi Türkçe, Sınıf, Arapça ve Türk dili ve edebiyatı (TDE) Öğretmenliği 3. ve son sınıf öğrencileri veya mezunlarıyla bu alanlarda lisansüstü eğitim yapanlar ile Fen-Edebiyat ya da İnsani Bilimler Fakültelerinin TDE, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları (ÇTL), Türk Halk Bilimi, İngiliz Dili ve Edebiyatı (DE) gibi dil bölümlerinin 2. 3. ve son sınıf öğrencileri ya da mezunlarıyla bu alanlarda lisansüstü eğitim yapanlar.
Ahi Evran Üniversitesi TÖMER	Yüz yüze	40 saat T 28 saat U	Türkçe öğretmenliği, TDE öğretmenliği, Sınıf öğretmenliği, TDE, ÇTL, halk bilimi, dil bilimi mezunları ve 4. sınıf öğrencileri ile yabancı dil ve edebiyatı bölümlerinin lisans / yüksek lisans / doktora mezunları.
Akdeniz Üniversitesi TÖMER	Yüz yüze	80 saat T, 10 saat U	TDE, TDE Öğretmenliği, Türkçe Öğretmenliği, ÇTL, İngiliz DE, İngilizce Öğretmenliği ve Filoloji Bölümlerinin birinden mezun olmak veya aynı bölümlerin lisans programlarının 3. veya 4. sınıf öğrencileri.

Aksaray Üniversitesi TÜRKÇEM	Yüz yüze	80 saat	Eğitim fakültelerinin Türkçe öğretmenliği, TDE edebiyat öğretmenliği son sınıf öğrencileri, mezun veya yüksek lisans ve doktora yapanlar. Edebiyat fakültelerinin TDE, Türk Halk bilimi, ÇTL, Dilbilim, batı ve doğu dilleri edebiyatları ve öğretmenlikleri ile sınıf öğretmenliği bölümlerinin son sınıf öğrencileri.
Alanya Alaaddin Keykubat Ü. TÖMER	Yüz yüze		Belirtilmemiş.
Ankara Üniversitesi TÖMER	Yüz yüze	92 saat seminer 4 saat örnek ders anlatma	Üniversite mezunları ya da üniversite son sınıf öğrencileri.
Ankara Yıldırım Beyazıt Ü. DİLMER	Yüz yüze	40 saat T 40 saat U	Türkçe Öğretmenliği, TDE Öğretmenliği, TDE, ÇTL Bölümü programlarından mezun olanlar, bu programların son sınıfında okuyanlar ve bu programlardan birinde yüksek lisans veya doktora yapanlar.
Atatürk Üniversitesi ATASEM	Yüz yüze	40 saat T, 40 saat U	Eğitim fakültelerinin Türkçe Eğitimi, TDE Eğitimi, Okul Öncesi Eğitimi, Yabancı Dil Eğitimi bölümlerinden mezun ya da üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencileri, Edebiyat fakültelerinin TDE, ÇTL, tüm Yabancı Dil Edebiyatları bölümlerinden mezun ya da üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencileri
Bahçeşehir Üniversitesi TÜRKMER	Asenkron, uzaktan eğitim	Uzaktan eğitim	Herhangi bir lisans diplomasına sahip bu alana ilgi duyan herkes.
Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi	Uzaktan eğitim Yüz yüze	72 saat uzaktan eğitim 32 saat T 8 saat U	Lisans öğrencisi ya da mezunu ilgi duyan herkes.
Çukurova Üniversitesi TÖMER	Yüz yüze		Türkçe Öğretmenliği, TDE, Yabancı Dil Eğitimi ve Sınıf Öğretmenliği bölümlerinde okuyanlar ve mezunlar.
Dicle Üniversitesi TÖMER	Yüz yüze	60 saat T, 15 saat U	Belirtilmemiş.
Dokuz Eylül Üniversitesi DEDAM	Yüz yüze	30 saat T, 20 saat ders izleme	Üniversitelerin dil öğretmenliği bölümlerinden (Türkçe ya da yabancı diller) mezun olmak ya da son sınıf öğrencisi olmak. Üniversitelerin dil ve edebiyat bölümlerinden mezun olmak ya da son sınıf öğrencisi olmak. Üniversitelerin dilbilim bölümlerinden mezun olmak ya da son sınıf öğrencisi olmak. Üniversitelerin mütercim-tercümanlık bölümlerinden mezun olmak ya da son sınıf öğrencisi olmak. Yükseköğretim kurumlarının eğitim fakültelerinden mezun ve en az 3 yıl yabancı dil öğretmiş olmak.
Dumlupınar Üniversitesi TÖMER	Yüz yüze	50 saat T, 30 saat U	Belirtilmemiş.
Erciyes Üniversitesi Kaşgarlı Mahmud Türkçe Öğ. Arş. v.w Uyg. Mer. (TÖMER), Sürekli Eğitim Merkezi (ERSEM)	Yüz yüze	50 saat T 30 saat U	Türkçe öğretmenliği, TDE, ÇTL, yabancı diller öğretmenliği bölümü son sınıf öğrencisi olmak. Türkçe öğretmenliği bölümü mezunu olmak. TDE öğretmenliği bölümü mezunu olmak.
Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi TÖMER	Yüz yüze	60 saat T, 20 saat U	TDE, TDE Öğretmenliği, Türkçe Öğretmenliği, Türkçe Eğitimi, Karşılaştırmalı Edebiyat, ÇTL, Dil Bilim, Sınıf Öğretmenliği, yabancı dil ve edebiyatı (İngiliz DE, Rus DE, Arap DE vb.) bölümlerinde okuyan (3 ve 4. sınıf öğrenciler) ya da bu bölümlerden mezun olan adaylar kabul edilmektedir. MEB'de ya da özel öğretim kurumlarında öğretmenlik yapan adaylar da sertifika programına dahil olabilmektedirler.

Fırat Üniversitesi TÖMER	Yüz yüze	60 saat T, 20 saat U	TDE, TDE Öğretmenliği, Türkçe Eğitimi, ÇTL, Dilbilim ve Sınıf Öğretmenliği bölümlerinin lisans veya lisansüstü programlarında eğitimlerine devam edenler/mezun olanlar.
FSMVÜ TÖMER	Yüz yüze	51 saat T 12 saat U	Üniversitelerin dil öğretmenliği bölümlerinden (Türkçe ya da yabancı diller) mezun olmak ya da son sınıf öğrencisi olmak. Üniversitelerin dil ve edebiyat bölümlerinden mezun olmak ya da son sınıf öğrencisi olmak. Üniversitelerin dilbilim bölümlerinden mezun olmak ya da son sınıf öğrencisi olmak. Üniversitelerin mütercim-tercümanlık bölümlerinden mezun olmak ya da son sınıf öğrencisi olmak.
Hacettepe Üniversitesi TÖMER	Yüz yüze	42 saat T, 38 saat U	1. Türkçe Öğretmenliği ile TDE Öğretmenliği programlarının son sınıf öğrencileri, mezunları ve bu alanlardan birinde yüksek lisans veya doktora yapanlar. 2. TDE, ÇTL, Türk Halk Bilimi lisans programı son sınıf öğrencileri, mezunları ve bu alanlardan birinde yüksek lisans veya doktora yapanlar. 3. Üniversitelerin dilbilim, batı ve doğu dil ve edebiyatları ve öğretmenlikleri bölümlerinin son sınıf öğrencileri ve mezunları 4. Mezuniyeti farklı alanlarda olup ilgili programlardan birinde yüksek lisans veya doktora yapanlar.
İstanbul Aydın Üniversitesi TÖMER	Yüz yüze	3 Hafta uzaktan 2 hafta uygulamalı eğitim ve seminer	Türkçe öğretmenliği, TDE öğretmenliği, TDE ve ÇTL son sınıf öğrencileri, mezunları ile bu alanlarda yüksek lisans veya doktora yapanlar, mezuniyeti farklı alanlarda olup ilgili programlardan birinde yüksek lisans veya doktora yapanlar, filoloji/yabancı dil bölümü son sınıf öğrencileri ve mezunları.
İstanbul Medeniyet Üniversitesi Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi (İMÜ TÖMER)	Yüz yüze	45 saat T, 15 saat U	Dil ve Edebiyat Bölümleri (Türkçe Öğretmenliği, TDE/Öğretmenliği, ÇTL, Dilbilim, Yabancı Dil Eğitimi, Yabancı Dil ve Edebiyatı (İngiliz DE vb.), Mütercim Tercümanlık (İngilizce, Fransızca, Almanca, Arapça vb.)) ile Eğitim Fakültelerinin Sınıf Öğretmenliği bölümlerinin son sınıf öğrencisi, mezunu ya da lisansüstü öğrencisi olmak
İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi	Yüz yüze	48 saat T, 15 saat U	Eğitim fakültelerinin Türkçe, Sınıf, Okul Öncesi, İngilizce, Fransızca, Almanca, Arapça vb. öğretmenlikleri bölümleri. Edebiyat fakültelerinin; TDE, ÇTL, Türk Halk Bilimi, Dilbilim, Filoloji İngiliz DE, Fransız DE, Alman DE, Amerikan DE, Yunan DE, Arap DE, Fars DE, Çeviribilim / Mütercim-Tercümanlık vb. bölümleri.
Kilis 7 Aralık Üniversitesi TÖMER	Yüz yüze	60 saat T, 20 saat U	Türkçe Öğretmenliği, TDE, TDE Öğretmenliği, ÇTL, Dilbilim, Temel Eğitim (Sınıf Öğretmenliği ve Okul Öncesi Eğitimi), İngilizce, Arapça vb. yabancı dil bölümlerinin/ana bilim dallarının lisans veya lisansüstü programlarında eğitimlerine devam edenler/mezun olanlar.
KTO Karatay Üniversitesi	Yüz yüze	55 saat T, 20 saat U	Türkçe Öğretmenliği, TDE Öğretmenliği, TDE, Dilbilim, Halk Bilimi, Yabancı Dil Bölümleri, Yabancı Dil ve Edebiyatı bölümlerinin, ÇTL bölümlerinin 4. sınıfta okuyan veya mezun olanlar ile bu alanlarda yüksek lisans, doktora yapmış ve yapmakta olanlar.
Mardin Artuklu Üniversitesi TÖMER ve MAUZEM	Uzaktan eğitim ve yüz yüze	32 saat T ve 8 saat seminer	TDE, TDE Öğretmenliği, Türkçe Öğretmenliği, ÇTL, bölümlerinin 3. ve 4. sınıflarında öğrenim gören ve bu bölümlerden mezun olanlar.
Marmara Üniversitesi MÜSEM	Yüz yüze	45 saat T-15 saat U	Türkçe Öğretmenliği, TDE Öğretmenliği, Sınıf Öğretmenliği, TDE, ÇTL, Dilbilim bölümlerinde lisans/yüksek lisans/doktora öğrencileri ve mezunları.
Mersin Üniversitesi TUAM-MEUSEM	Yüz yüze	60 saat T, 25 saat U	TDE, TDE Öğretmenliği, Türkçe Öğretmenliği, ÇTL, Yabancı diller bölümlerinden mezunlar.
Neşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi NEVÜ TÖMER	Yüz yüze	50 saat T, 30 saat U	TDE Öğretmenliği, TDE, Türkçe Eğitimi, ÇTL Bölümü, Dilbilim, Türk Halk Bilimi, Yabancı Diller bölümlerinde son sınıfta okuyan öğrenciler veya mezunlar .

Okan Üniversitesi OKSEM	Yüz yüze	50 saat	Yabancı dil olarak Türkçe öğretmenliğine ilgi duyan herkes.
On Dokuz Mayıs Üniversitesi OMÜ TÜRKÇE	Yüz yüze	60 saat T, 40 saat U	'TDE', 'TDE Öğretmenliği', 'ÇTL', 'Halk Bilim' ve 'Türkçe Öğretmenliği' bölümlerinden mezun veya mezun aşamasında (4. sınıf) olmak.
Sakarya Üniversitesi TÖMER-Uzaktan Eğitim Merkezi	Uzaktan eğitim	24 T ders 30 saat gözlem 30 saat U	Eğitim fakültelerinin Türkçe, Sınıf, Okul Öncesi ve Yabancı Diller (İngilizce, Fransızca, Almanca, Arapça vd.) öğretmenliği, İlahiyat Bölümleri, Fen Edebiyat/Edebiyat/Beşeri ve Sosyal Bilimler/DTCF Fakültelerinin TDE, ÇTL, Türk Halk Bilimi, Dilbilim, Filoloji ve Yabancı Diller Bölümleri (İngiliz DE, Fransız DE, Alman DE, Amerikan DE, Yunan DE, Arap DE, Fars DE vd.), Çeviribilim/Mütercim-Tercümanlık Bölümleri Yurtdışındaki Üniversitelerin dil/dil öğretimi veya filoloji ile ilgili bölümleri.
Selçuk Üniversitesi SÜ-TÖMER	Yüz yüze	60 saat T, 30 saat U	Türkçe Öğretmenliği, TDE, TDE Öğretmenliği ve ÇTL Bölümü programlarında son sınıfta okuyan öğrenciler, bu programlardan mezun olanlar ya da bu alanlarla ilgili programlarda yüksek lisans veya doktora yapanlar.
Süleyman Demirel Üniversitesi TÖMER	Yüz yüze	40 saat T, 40 saat U	Türkçe Öğretmenliği, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği, Türk Dili ve Edebiyatı, Çağdaş Türk Lehçeleri, İngilizce Öğretmenliği, İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümlerinin 4. sınıflarında öğrenim görmeye devam edenler ve bu bölümlerden mezun olanlar.
Yıldız Teknik Üniversitesi TÖMER	Yüz yüze	60 Saat	Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında çalışmakta olan veya çalışmayı düşünen bireyler.
Yunus Emre Ens. (Gazi Üni. TÖMER veya Hacettepe Üni. TÖMER ile ortak Program)	Yüz yüze		Türkçe Öğretmenliği veya TDE bölümlerinde yüksek lisans ve doktora yapanlar.

Yukarıda adı geçen sertifika programları haricinde, Türkçe öğretiminin bu alanıyla ilgili farklı çalışmalar da mevcuttur. Bunlardan biri Millî Eğitim Bakanlığı ve Anadolu Üniversitesi iş birliğiyle başlatılan 'Kapsayıcı Eğitim Bağlamında İkinci Dil Olarak Türkçe Öğretimi Sertifika Programı'dır. Kapsayıcı eğitim bağlamında Türkçenin ikinci dil olarak öğretilmesine yönelik öğretmen kapasitesinin güçlendirilmesi programının amacı; ülkemizde kamu okullarında sayıları gittikçe artmakta olan yabancı uyruklu öğrencilerin nitelikli bir eğitime erişimlerinin sağlanması için Türkiye'de görev yapan Türkçe ve sınıf öğretmenlerinin pedagojik bilgi ve becerilerinin artırılmasıdır.

Benzer olarak Millî Eğitim Bakanlığı ile Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) arasında imzalanan iş birliği protokolüyle Kuzey Makedonya, Kosova, Gagavuzya, Bulgaristan, Yunanistan, Bağdat, Kerkük, Erbil, Telafer, Musul, Kifri, Tuzurhürmatu, Atınköprü Karatepe ve KKTC'de Türkçe öğretiminde görev alan sınıf öğretmenleri ile Türkçe öğretmenlerinin mesleki gelişimlerinin desteklenmesine yönelik 'Kültür Coğrafyamızda Türk Çocuklarına Yönelik Türkçe Eğitimi Sertifika Programı' düzenlenmiştir. Bu eğitim faaliyetinin amacı da yurt dışında yaşayan Türk çocuklarına Türkçenin öğretimi ve yöntem, teknikleri, ölçme ve değerlendirme konusunda öğretmenlerin bilgi beceri ve tutumlarının geliştirilmesi amacıyla düzenlenmiştir. Bu programın katılımcıları da yurt dışında görev yapan Türkçe öğretmenleri olarak tespit edilmiştir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi sertifika programı açan yukarıda kurum ve kuruluşlarda benzer programlar uygulanmaktadır. Programlarda işlenen teorik konular ana hatlarıyla şunlardır:

- Küreselleşme ve Dil Politikaları
- Türk Soylulara Türkçe Öğretimi
- Türkçenin Tarihi Serüveni
- Yabancılara Türkçe Öğretiminde Ölçme ve Değerlendirme
- Yabancılara Türkçe Öğretiminde Dil Bilgisi Öğretimi
- Yabancılara Türkçe Öğretiminde Dinleme Eğitimi
- Yabancılara Türkçe Öğretiminde Drama Kullanımı
- Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kaynak Kitaplar
- Yabancılara Türkçe Öğretiminde Konuşma Eğitimi
- Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kültür Aktarımı
- Yabancılara Türkçe Öğretiminde Materyal Tasarımı
- Yabancılara Türkçe Öğretiminde Metin Seçimi
- Yabancılara Türkçe Öğretiminde Okuma Eğitimi
- Yabancılara Türkçe Öğretiminde Sorunlar ve Çözüm Önerileri
- Yabancılara Türkçe Öğretiminde Yazma Eğitimi
- Yabancılara Türkçe Öğretiminde Yöntem ve Teknikler
- Gözlem ve Uygulama

Alan yazında yabancı dil olarak Türkçe öğretimi sertifika programları ve öğretmen yetiştirme üzerine bazı çalışmalar bulunmaktadır. Demirel ve Kökçü (2018) tarafından Fırat Üniversitesi Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezinde (TÖMER) açılan sertifika programına katılan 10 katılımcının görüşleri ortaya konmuştur. Araştırma sonucunda katılımcıların ders içeriği, akademik personel, ölçme değerlendirme teknikleri ve program içeriği hakkında olumlu; kullanılan yöntem ve teknikler ve ders süreleri hakkında ise olumsuz görüşlere sahip oldukları tespit edilmiştir. Demirel (2011) tarafından yapılan çalışmada, Türkçe öğretmenliği 3. sınıf öğrencilerinin yabancı dil olarak Türkçe öğretimi dersine ilişkin görüşleri ortaya konmuştur. Çalışmada Türkçe öğretmeni adaylarının bu dersin olmasından memnun olmakla birlikte staj veya uygulama faaliyetleriyle dersin daha da verimli olacağını düşündükleri vurgulanmıştır. Mete'nin (2012) yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenlerin alan öğretimiyle ilgili görüşlerini belirlemek amacıyla çalışmasında, karşılaşılan sorunlarla ilgili bazı öğretmenlerin bu alanda özel eğitim almadıkları için deneyerek öğrenmenin zorluğunu yaşadıkları, öğretmenlerin kendilerini yeterince hazırlıklı ve donanımlı hissetmedikleri ve bununla birlikte kendilerini Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinden farklı buldukları ifade edilmiştir. Mete ve Gürsoy (2013) tarafından yapılan "Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Öğretmen Yeterliklerine İlişkin Görüşler" başlıklı çalışmada farklı bölümlerden mezun öğretmenlerin performanslarında bir farklılık olmadığı tespiti önemli sonuçlardan biridir.

Göçer'in (2019) yabancılara Türkçe öğretiminde görevlendirilecek eğitimcilerin görevlerine hazır bulunuşluk durumlarını ortaya koyduğu çalışmasında, eğitimcilerin istenilen seviyede hazır bulunuşluğa sahip olmadıkları tespit edilmiştir. Kan, Sülüoğlu ve Demirel'in (2013) çalışmasında, okutman ve öğrenciler, Türkçe öğretimi sürecinde öğrencinin her aşamada aktif olması gerektiğini, sesletim ve tonlama konusuna ayrı bir önem verilerek değinilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Bunun yanında Türkçe öğretim sürecinin değerlendirilmesinde her dil becerisini ölçmek için ayrı sınavlar olması gerektiği

belirtilmiştir. Türkçe öğretmeni adaylarının lisans düzeyinde verilen yabancı dil olarak Türkçe öğretimi dersine yönelik özyeterlik algılarını ortaya koyan Şahin, Kurudayıoğlu, Tunçel ve Abalı Öztürk (2013), kadın öğretmen adayların erkeklere; 4. sınıf öğrencilerinin de 3. sınıf öğrencilerine oranla kendilerini daha yeterli hissettiklerini ifade etmişlerdir. Yıldız ve Tepeli (2014) yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde öğretmen yeterliliklerini konu edindikleri çalışmalarında sözlü ve yazılı anlatım becerileri, dil bilgisi alanında yetkinlik, yabancı dil olarak Türkçe öğretim yöntemleri/yabancı dil öğretim yöntemleri bilgisi ve sözcük dağarcığı zenginliğinin öğretmenlerin sahip olmaları gereken temel yetkinlikler olduğu ifade edilmiştir. Barın, Çangal ve Başarı'nın (2017) "Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Alanında Görev Yapacak Öğretmenlerin Özel Alan Yeterliklerine İlişkin Bir Öneri" başlıklı çalışmalarında, yabancılara Türkçe öğretimi öğretmenliğinin farklı bir alan olarak henüz lisans düzeyinde ele alınmamış olmasının ve bu disipline özgü çalışmaların lisansüstü düzey ile sınırlı kalmasının uygulamaya dönük bazı sorunları beraberinde getirdiği vurgulanmış ve alana özgü yeterlik çerçevesi çizilmiştir. Kurt, Direkci ve Caner (2018) tarafından yapılan çalışmada İngilizce öğretmeni adaylarının yabancı dil olarak Türkçe öğretimine ilişkin görüşleri ortaya konmuştur. Çalışmanın bulgularıyla yabancı dil olarak Türkçe öğreten eğitimcilerin Türkçe dil ve ses bilgisi hâkimiyeti ile yabancı dil öğretimi yöntem ve teknikler konusunda bilgi sahibi olmaları gerektiği vurgulanmıştır.

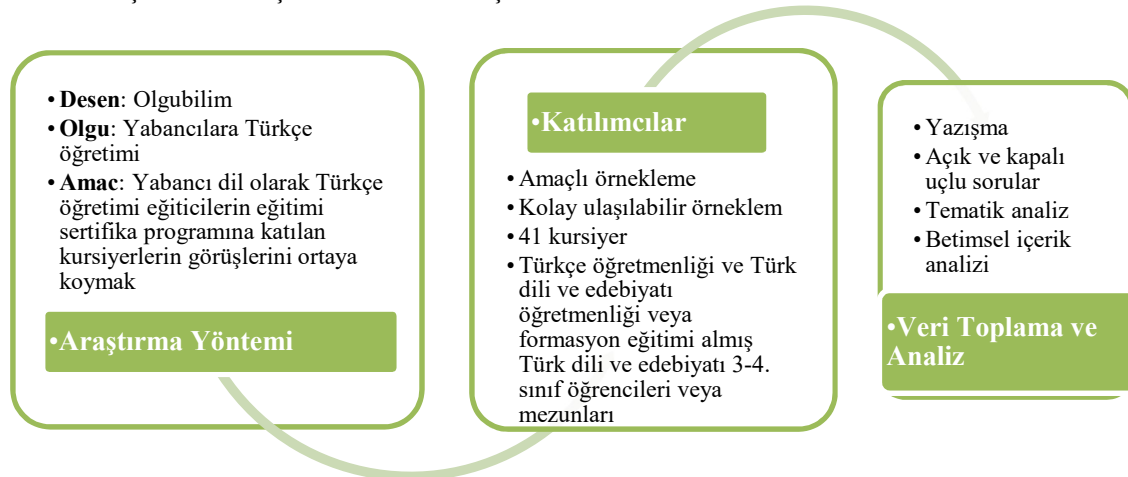
Bu araştırmanın amacı Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi sertifika programına katılan kursiyerlerin görüşlerini ortaya koymak ve katılımcıların devam ettikleri veya mezun oldukları lisans programı çerçevesinde karşılaştırmalar yapmaktır. Bu amaca ulaşmak için aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Kursiyerlerin sertifika programına katılım amaçları nelerdir?
2. Sertifika programının kursiyerlerin beklentisini karşılama durumu nasıldır? Yabancılara Türkçe öğretebilmek için sertifika programı yeterli midir?
3. Kursiyerlere göre yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında çalışabilmek için sertifika programına gerek var mıdır?
4. Kursiyerlere göre yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanı özel bir öğretim alanı mıdır? Bu alanın kendi bölümleriyle ilişki durumu nasıldır?
5. Kursiyerlere göre yabancı dil olarak Türkçe öğretenlerde bulunması gerek temel özellikler nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim (fenomenoloji) deseniyle gerçekleştirilen bu çalışmada izlenen araştırma süreci Şekil 1'de özetlenmiştir.

Şekil 1. Araştırma Sürecinin Özeti

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi sertifika programına katılan kursiyerlerin bu eğitim sürecine ve Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine ilişkin deneyim, bakış açıları ve algılarını ortaya çıkarmayı amaçlayan bu çalışma nitel araştırma desenlerinden olgubilim deseni çerçevesinde yürütülmüştür. Olgubilim çalışmaları, farkında olduğumuz ancak ayrıntılı bir anlayışa sahip olamadığımız olguları derinlemesine araştırma (Yıldırım & Şimşek, 2008) ve belli bir olguya ilişkin bireysel algıların ve deneyimlerin ortaya çıkarılması ve yorumlanması amacıyla (Leedy & Ormrod, 2005) yürütülen çalışmalar için yaygın olarak kullanılan nitel bir araştırma desendir.

Katılımcılar

Araştırmanın katılımcılarını, bir devlet üniversitesinin Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi (TÖMER) bünyesinde açılan yabancı dil olarak Türkçe öğretimi sertifika programına farklı dönemlerde katılıp teorik ve uygulamalı dersleri başarıyla tamamlayan Türkçe öğretmenliği, Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği veya formasyon eğitimini tamamlamış Türk dili ve edebiyatı bölümü üçüncü veya dördüncü sınıf öğrencileri ile mezunlarından oluşturmaktadır.

Araştırma bulgularının doğrudan sunumunda her katılımcıya bölümlerini yansıtacak şekilde bir alfa-numeric kod tanımlanarak katılımcıların asıl kimlikleri gizlenmiştir. Kodun ilk sırası katılımcının veri sırasını (K1), sonraki ise lisans bölümünü (TÜR=Türkçe, TDE=Türk dili ve edebiyatı) temsil etmektedir. Katılımcılara ilişkin demografik bilgiler Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Demografik Dağılımı

Bölüm	n	%
Türk dili ve edebiyatı	25	61
Türkçe öğretmenliği	16	39
<i>Toplam:</i>	41	100

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın veri toplama tekniği yazışmadır. Yazışma yazılı iletişim yoluyla veri toplama tekniğidir. Mektup, anket ve yazılı testler vb.leri bu tür veri toplamada yaygın olarak kullanılan araçlardır. Araştırmacı ile kaynak kişiler arasındaki iletişimin, yalnızca karşılıklı yazışma ile yapılması, bu tekniğin en belirleyici özelliğidir (Karasar, 2017:221). Araştırmacı ve katılımcılar arasındaki yazışma türü, açık ve kapalı uçlu sorulardır. Veriler katılımcıların demografik özelliklerini, sertifika programı ile yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanı hakkındaki görüşlerini ifade edebilecekleri sorulardan toplanmıştır. Soruların hazırlanmasında alan yazındaki bilgilerden, alan uzmanı bir akademisyenden ve yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında en az 10 yıllık çalışma tecrübesi olan iki öğretim görevlisinden yardım alınmıştır. Sorular, 2019 yılında iki farklı zamanda açılan sertifika programının bitiminde katılımcılara dağıtılmış ve cevaplandırmaları için yeteri kadar süre verilmiştir. Katılımcıların görüşlerini samimi bir şekilde yansıtabilmeleri için bunun bir sınav olmadığı hatırlatılmış ve sorularda katılımcıların kimliklerini ortaya çıkaracak herhangi bir maddeye yer verilmemiş veya sehven yazmamaları için de gerekli uyarılar yapılmıştır.

Katılımcıların el yazılarıyla oluşturdukları veriler, bilgisayar ortamına aktarılmış ve araştırma soruları çerçevesinde bir nitel veri analizi programı yardımıyla analiz edilmiştir. Katılımcıların verdiği yanıtlar,

frekans ve yüzde analizi tekniği kullanılarak tablolaştırılmıştır. Bazı araştırma sorularının analizinde sadece tablolarla yetinilmemiş, katılımcılardan doğrudan alıntılarla desteklenerek analiz edilmiştir.

Bulgular

1. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Sertifika Programına Katılım Amaçları

Araştırma problemlerinin ilkinin kursiyerlerin sertifika programına katılım amacının ne olduğu sorusu oluşturmaktadır. Katılımcıların amaçları ve bunların frekans ve yüzdeleri Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Sertifika Programına Katılım Amaçları

Amaç	Lisans Eğitimi Alınan Bölüm					
	Türkçe Eğitimi		Türk Dili ve Edebiyatı		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
1 Akademik düşünce	2	12,5	4	17	6	15
2 Bilgi sahibi olmak	2	12,5	2	8	4	10
3 Bu alanda çalışmak	12	75	13	54	25	62,5
4 Kişisel gelişim	0	0	5	21	5	12,5
<i>Toplam:</i>	16	100	24	100	40	100

Tablo 3'te görüldüğü gibi katılımcılardan elde edilen veriler ışığında sertifika programına katılımda dört temel amaç tespit edilmiştir. Bunlar arasında en fazla ortaklık sağlanan amaç yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında çalışabilmektir (f 25, %62,5). Bunu akademik kariyer yapma, kişisel gelişime katkı sağlama ve bilgi sahibi olma takip etmektedir. Amaçlar bölüm çerçevesinde incelendiğinde Türkçe öğretmenliği bölümünden katılımcılar için bu alanda çalışmak (%75), akademik kariyer yapmak (%12,5) veya bilgi sahibi olmaktan (%12,5) daha da ön plandadır. Türk dili ve edebiyatı alanından katılımcılar için de çalışmak (%54) temel amaç olmakla birlikte onların amaçları daha da çeşitlilik göstermektedir. Akademik kariyer yapma (%17), kişisel gelişimine katkıda bulunma (%21) ve bilgi sahibi olma (%8) amaçları Türk dili ve edebiyatı alanından katılımcılar için diğer amaçlar olmuştur. Bölümler arasında göze çarpan en önemli farklılık kişisel gelişim amacında görülmektedir. Türk dili ve edebiyatı bölümünden bazı katılımcılar (%21) için sertifika programı sadece kişisel gelişime katkı sağlamak anlamına gelmektedir. Türkçe öğretmenliği bölümünden katılımcılar için böyle bir amaç söz konusu değildir.

2. Sertifika Programının Beklentiyi Karşılama Durumu

Tablo 4. Sertifika Programının Beklentiyi Karşılama Durumu

Sertifika Programının Beklentiyi Karşılama Durumu	Lisans Eğitimi Alınan Bölüm					
	Türkçe Eğitimi		Türk Dili ve Edebiyatı		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
1 Evet	8	53	18	72	26	65
2 Kısmen	7	47	7	28	14	35
3 Hayır	0	0	0	0	0	0
<i>Toplam:</i>	15	100	25	100	40	100

Sertifika programının beklentiyi karşılama durumunu ortaya koyan Tablo 4'e göre, sertifika programı, soruya yanıt veren katılımcıların %65'inin beklentisini karşılamıştır. Buna, bir yönüyle olumlu olabileceğini düşündüğümüz %35 oranındaki kısmen görüşü de eklendiğinde katılımcıların memnun kaldıkları söylenebilir. Beklentinin karşılanması durumu bölüm değişkenine göre incelendiğinde Türk dili ve edebiyatı alanından katılımcıların beklentilerine daha fazla karşılık buldukları görülmektedir. Türkçe

öğretmenliği bölümünden katılımcıların beklentilerinin karşılanması (%53) ile kısmen karşılanması (%47) durumu birbirine yakındır. Bu durumu daha net ortaya koymak için bazı görüşler paylaşmak ve durum tespitinde bulunmak yerinde olacaktır. Örneğin;

K2-TÜR “Kısmen, çünkü çok fazla bilmediğim bir şey ile karşılaşmadım.”

K11-TÜR “Konuların çoğunu biz derslerimizde işledik zaten. Ama stajda yabancı öğrenci görmek çok iyiydi.”

K12-TDE “Kısmen, çünkü hızlandırılmış bir kurstu. Fakat ona rağmen çok şey kattı.”

K18-TÜR “Kısmen, çünkü süre nedeniyle her şey bir anda verilmeye çalışıldı.”

K41-TDE “Kısmen, çünkü süre kısıtlı olduğu için, yabancı öğrencilerle pek fazla iletişim kurma imkanımız olmadı.”

K6-TÜR “Ben dilbilime meraklıyım. YDT alanıyla birebir ilişkili bir alan dilbilim. Ama çok ders yoktu bu konuda. Şaşırdım.”

Katılımcılardan alınan doğrudan alıntılardan da anlaşılacağı üzere Türkçe öğretmenliği bölümünden katılımcılar programdaki teorik konuları bildiklerini ifade etmişlerdir. Bu da katılımcıların daha fazla bilgi edinmek beklentisiyle sertifika programına katıldıklarını göstermektedir. Türk dili ve edebiyatı alanından katılımcılarsa sertifika programının süresi nedeniyle beklentilerini kısmen karşıladıklarını ifade etmişlerdir.

3. Sertifika Programının Yeterlik Durumu

Tablo 5. Sertifika Programının Yeterlik Durumu

Sertifika Programının Yeterlik Durumu	Türkçe Eğitimi		Lisans Eğitimi Alınan Bölüm Türk Dili ve Edebiyatı		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
1 Evet	6	46,15	19	79	25	67,6
2 Hayır	1	7,7	-	-	1	2,7
3 Kısmen	6	46,15	5	21	11	29,7
Toplam:	13	100	24	100	37	100

Katılımcılara yöneltilen bir diğer soru da “Yabancılara Türkçe öğretebilmek için sertifika programı yeterli midir?” sorusu olmuştur. Bu doğrultuda hazırlanan Tablo 5’e göre katılımcıların yarısından fazlası (%67,6), lisans eğitimlerinin yanı sıra yabancı dil olarak Türkçe öğretimi sertifika programında eğitimin almalarıyla bu alanda çalışmanın yeterliğini sağladıklarını düşünmektedirler. Bu görüşü Türk dili ve edebiyatı bölümünden katılımcılar daha fazla benimserken Türkçe öğretmenliği bölümünden katılımcıların %46,15’inin “kısmen” demesi, onların biraz daha çekimser kaldıklarını göstermektedir. Açıklayıcı olması adına “kısmen” yanıtını verenlerden birkaçının görüşü şöyledir:

K2-TÜR “Kısmen, çünkü pratik çok azdı teori genelde pek işe yaramıyor.”

K7-TDE “Kısmen, çünkü staj süresi kısa idi.”

K11-TÜR “Kısmen, çünkü staj programının daha uzun olmasının daha faydalı olacağını düşünüyorum.”

K16-TÜR “Kısmen, çünkü tecrübe gerektiren bir alan staj saati az.”

K17-TÜR “Kısmen, çünkü derslerin ve stajın daha iyi düzenlenmesi gerek.”

K22-TÜR “Kısmen, çünkü başka dersler ve konular eklenebilirdi.”

K27-TDE “Kısmen, çünkü daha geniş zamana yayılmış ve uygulanan ağırlıklı bir program olmalıydı.”

K28-TDE “Kısmen, çünkü program bitmeden yeteri kadar uygulama yapma fırsatı bulunmuyor.”

K32-TDE “Kısmen, çünkü henüz sınıf içi öğretici olarak bir deneyim yaşamadım.”

K39-TÜR “Kısmen, çünkü teorik ile uygulama çok farklı şeyler.”

K41-TDE “Kısmen, çünkü daha önce de belirttiğim gibi, staj süresinin daha uzun olmasını beklerdim.”

Görüşlerden de anlaşılacağı üzere katılımcılar özellikle uygulama ve tecrübeyle bu alanda yeterliğinin daha da sağlamlaşacağı görüşündedirler.

4. Lisans Bölümü ve Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Alanı İlişkisi

Tablo 6. Bölüm ve Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Alanı İlişkisi

Bölüm- Alan ilişkisi	Türkçe Eğitimi		Lisans Eğitimi Alınan Bölüm Türk Dili ve Edebiyatı		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
1 Evet	16	100	22	88	38	93
2 Hayır	-	-	1	4	1	2,4
3 Kısmen	-	-	2	8	2	4,6
Toplam:	16	100	25	100	41	100

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanıyla bölümlerin ilişkisini katılımcı görüşleriyle ortaya koyan Tablo 6’ya göre katılımcıların neredeyse tamamı (%93) bölümleriyle alanın ilişkili olduğu görüşündedir. Sadece Türk dili ve edebiyatı bölümünden birer katılımcı “kısmen ilgili” veya “ilgili değil” yanıtını vermiştir. Bu katılımcılar görüşlerini şöyle ifade etmişlerdir:

K25-TDE “Mezun olduğum bölümün ders kataloğu ne yazık ki YDTÖ alanına hitap etmemekteydi. Ancak buradaki dil dersleri, YDTÖ’de dil bilgisi konularını anlatırken ziyadesiyle faydalı oldu.”

K32-TDE “Formasyon sahibi bir Fen-Edebiyat fakültesi öğrencisi olarak aslında Fen-Edebiyat mezunlarının öğretmenlik yapmasına karşıyım ancak ülkemizdeki imkanların kısıtlılığı bize tam tersi bir sonuç doğuruyor. Türk Dili ve Edebiyatı mezunu olarak özellikle Türk Dili kısmının yararı olmuştur.”

K10-TDE “Kısmen ilgili. Bölümümün adı Türk dili ve edebiyatı. “ve”ye kadar olan bölüm ilgili “ve”den sonraki bölüm ilgisiz. Yabancılar, Fuzuli’yi neylesin! Ama bence Türkçe öğretmenliği de tam ilgili değil.”

5. Sertifikanın Gerekliliği

Tablo 7. Sertifika Programının Gerekliliği

Sertifika Programının Gerekliliği	Türkçe Eğitimi		Lisans Eğitimi Alınan Bölüm Türk Dili ve Edebiyatı		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
1 Evet	3	19	19	79	22	55
2 Hayır	4	25	-	-	4	10
3 Kısmen	9	56	5	21	14	35
Toplam:	16	100	24	100	40	100

Sertifika programının yabancılar Türkçe öğretmek için gerekli olup olmadığının katılımcı görüşüyle ortaya konduğu Tablo 7’ye göre katılımcıların yarıdan fazlası (%55) gerekli, %35’i kısmen gerekli, %10’u da gereksiz olduğunu dile getirmiştir. Türk dili ve edebiyatı bölümünden katılımcıların çoğu (%79) programı gerekli görürken Türkçe öğretmenliği bölümündekilerin yarıdan fazlası (%56) kısmen gerekli görmektedir. Kısmen görüşünü de bir yönüyle olumlu olarak değerlendirdiğimizde Türk dili ve edebiyatı

bölümünden katılımcılar sertifika programını gerekli olarak görmektedirler. Sertifika programının gerekli olmadığını dile getiren bazı katılımcıların görüşleri şöyledir:

K7-TDE “Uygulamalı dersler daha fazla katkı sağladı. Yaşayarak öğrenmeyi sağladığı için.”

K11-TÜR “Kısmen, çünkü uygulama kısmı daha gerekli, daha fazla olmasını dilerdim.”

K12-TDE “Kısmen, uygulamalı derslerin daha gerekli olduğunu düşünüyorum.”

K13-TÜR “Uygulama gerekli. Çünkü yaparak yaşayarak öğrenmek daha kalıcıdır.”

K16-TÜR “İkisi gerekli de fakat uygulama bilgileri daha işlevsel hale getirecek.”

K17-TÜR “Uygulamalı. Tecrübe kazandırıyor.”

K18-TÜR “Uygulama gerekli. Önümüzde örnek görmek daha öğretici”

K20-TDE “Uygulama. Çünkü yaşamak olayı daha da iyi kavratır.”

K21-TÜR “Uygulamalı yaparak öğrenmenin daha fazla akılda kaldığını düşünüyorum.”

K22-TÜR “Uygulamalı derslerin daha çok katkı sağladığını düşünüyorum çünkü yaparak öğrenmek daha kalıcıdır ve insana özgüven sağlar.”

K29-TDE “Uygulamalı derslerin daha çok katkı sağlayacağını düşünüyorum. Çünkü İnsanların tecrübe ederek daha kalıcı bilgiler öğreneceğini düşünüyorum.”

K35-TDE “Mutlaka ikisi de faydalı ama uygulama da bire bir öğrencilerle olduğumuz için ben onun daha faydalı düşünüyorum. Çünkü duygularını, durumlarını net bir şekilde görebiliyoruz.”

6. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Alanının Durumu

Tablo 8. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Alanının Özel Öğretim Alanı Olma Durumu

Özel Öğretim Alanı Olma Durumu	Türkçe Eğitimi		Lisans Eğitimi Alınan Bölüm Türk Dili ve Edebiyatı		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
1 Evet	7	47	24	100	31	79,5
2 Hayır	2	13	0	0	2	5
3 Kısmen	6	40	0	0	6	15,5
Toplam:	15	100	24	100	39	100

Katılımcılara yöneltilen “Sizce yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, özel bir öğretim alanı mıdır? sorusuna verilen yanıtlardan oluşan Tablo 8’e göre katılımcıların çoğu (%79,5) ile Türk dili ve edebiyatı bölümünden katılımcıların tamamı, bu alanın özel öğretim alanı olduğu görüşündedirler. Türkçe öğretmenliği bölümünden katılımcılar ise farklı görüşlere sahiptir. Onların yarısına yakını (%47) özel öğretim alanı olduğunu, %40’ı kısmen bu düşüncede olduğunu %13’ü de özel öğretim alanı olmadığını düşünmektedir. Görüldüğü üzere Türkçe öğretmenliğiyle Türk dili ve edebiyatı bölümü arasında önemli farklılıklar vardır. Durum hakkında daha doğru değerlendirmeler yapmak amacıyla katılımcı görüşlerini ortaya koymakta yarar vardır:

K2-TÜR “Evet özel bir alandır. Türkçe eğitiminin içinde yer alır ancak yetenek ve yeterlilik gerektirir.”

K8-TÜR (Hayır) “Türkçe eğitimine paralel bir alandır.”

K16-TÜR (Hayır) “Edebiyat Öğretmenliği ve Türkçe Öğretmenliği alanlarına özel bence.”

K21-TÜR “Evet. Ayrıca yeni gelişmekte olan bir alan ve bu işi yapabilmek için sertifika almamız gerekiyor.”

K22-TÜR “Özel bir alandır ve yüksek lisans ve doktora programlarının arttırılması ve bu programlara Türkçe ve belki biraz da İngilizce öğrencilerinin yerleştirilmesi gerekir.”

K24-TÜR Özel bir alandır. Türkiye Türkçesinin Türk öğrencilere öğretiminden çok farklıdır. Yöntem, teknik ve yaklaşımları farklıdır.”

7. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretmenlerin Sahip Olması Gereken Temel Özellikler

Araştırmanın bir diğer alt problemi, bu alanda çalışanlarda bulunması gereken temel özelliklerin neler olduğunu yordamaktadır. Bunun için katılımcılara birden fazla yanıt verebilecekleri “Yabancı dil olarak Türkçe öğretmenlerde bulunması gereken temel özellikler nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Buna ilişkin veriler Şekil 2’de verilmiştir.

Şekil 2. Öğreticilerde Bulunması Gereken Özelliklere İlişkin Kelime Bulutu

Şekil 2’de de görüldüğü üzere katılımcılar, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanındaki öğretmenlerin *kendi diline hakim olmak* (f 18), *alanında uzman olmak* (f 13), *hedef dili ve kültürü bilmek* (f 11) ve *aktif veya enerjik olmak* (f 9) özelliklerine sahip olmaları gerektiği üzerinde yoğunlaşmışlardır. Bunlar dışında *öğrenmeye açık*, *sempatik*, *çalışkan*, *gayretli*, *sabırlı*, *özgüvenli* ve *güler yüzlü* olmak da diğer sahip olunması gereken özelliklerdir.

Tartışma ve Sonuç

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi sertifika programına katılan kursiyerlerin görüşlerini ortaya koymak ve katılımcıların devam ettikleri veya mezun oldukları lisans programı çerçevesinde karşılaştırmalar yapmak amacıyla bu araştırmanın bulgularından hareketle şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Kursiyerlerin sertifika programına katılmalarındaki temel amacı bu alanda çalışmaktır. Karşılaştırması yapılan iki bölüm arasında amaçsal benzerlik söz konusu olmakla birlikte Türk dili ve edebiyatı bölümü öğrencileri sertifika programını kişisel gelişim aracı olarak da görmektedir. Bu açıdan bakıldığında, alana ilişkin bilgi edinmek birçok katılımcı için amaçken Türk dili ve edebiyatı bölümünden bazı katılımcılar için bir araçtır. Yabancılar Türkçe öğretimi dersini öğrenci görüşlerine göre değerlendiren Demirel’in (2011) çalışmasında bu ders ile yeni iş imkânlarının açılacağına inanıldığını belirtmesi, çalışmamızın bu sonucuyla paralellik göstermektedir.

2. Sertifika programı kursiyerlerin beklentilerini karşılamaktadır. Türk dili ve edebiyatı bölümünden kursiyerlerin beklentisinin karşılanma oranı Türkçe öğretmenliğinden kursiyerlere göre daha yüksektir. Kursiyerlerin çoğu sertifika programını yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında çalışmak için yeterli

görmektedir. Ancak yeterliğin daha da üst düzeyde sağlanması adına, dil öğretimi alanının altyapısını oluşturan dilbilim konuları ile uygulama çalışmalarına daha fazla yer verilmesi gerektiği kursiyerler tarafından vurgulanmıştır.

3. Kursiyerlere göre yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında çalışabilmek için sertifika programına gerek vardır. Kursiyerler özellikle staj veya uygulama çalışmaları açısından sertifika programını gerekli görmektedir. Bu görüş üzerinde bölümler arasında fark olmamakla birlikte Türkçe öğretmenliğinden bazı katılımcılar teorik derslerdeki bilgilere sahip oldukları gerekçesiyle bu derslerin zaman kaybettiği ancak uygulama saatlerinin oldukça yararlı olduğu fikrinde birleşmektedirler. Şahin, Kurudayıoğlu, Tunçel ve Öztürk'ün (2013) çalışmasında Türkçe öğretmenliği lisans programına eklenen yabancılara Türkçe öğretimi dersinin öğrencilerin bu alandaki bilgi ve farkındalık düzeyini artırdığını ifade etmiştir. Dolayısıyla araştırmamıza katılan Türkçe öğretmenliğinden bazı katılımcıların teorik açıdan bilgilere sahip olduklarını ifade etmesi bu çalışmayla benzerlik taşımaktadır.

4. Kursiyerlerin çoğuna göre yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanı özel bir öğretim alanıdır. Ancak Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı bölümleri arasında görüş farklılığı bulunmaktadır. Türk dili ve edebiyatı bölümünden kursiyerler bu alanı özel bir öğretim alanı olarak görürken Türkçe öğretmenliği bölümünün bir kısmı bu alanın kendi alanlarıyla paralel bir bölüm olduğunu dolayısıyla özel öğretim alanı olmadığını belirtmektedir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde en çok tartışılan konulardan biri öğretmen yeterlikleridir. Geçmişte Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin bu alanda çalışmasıyla ilgili olumsuz bir algının olduğu görülmektedir. Örneğin, Karababa (2010) ve Çiçek (2010), bu alanda yoğun olarak görev yapan Türk dili ve edebiyatı ve Türkçe öğretmenliği bölümü mezunlarının sorunlar yaşadığını ve yabancılara Türkçe öğretebilecek nitelikte olmadıklarını dile getirmişlerdir. Yine benzer olarak, Göçer (2013) de çalışmasında bu alanda görev yapacakların yeterli düzeyde hazır bulunuşluğa sahip olmadığını ifade etmiştir. Mete ve Asar (2014) tarafından yabancı dil olarak Türkçe öğretecek öğretmenlerden beklenen niteliklerin araştırıldığı çalışmada, Türkçe öğretmenliği bölümü mezunlarının aldığı derslerle alan yeterliklerini karşılama düzeylerinin örtüşmediği ifade edilmiştir. Ancak bugün, bu araştırmayla da ortaya konduğu üzere adı geçen bölüm mezunlarının alanda çalışabilecek yeterliğe sahip olduğunu ifade etmek gerekir.

5. Kursiyerlere göre yabancı dil olarak Türkçe öğretmenlerde bulunması gereken temel özellikler, kendi diline hakim olmak, alanında uzman olmak, hedef dili ve kültürü bilmek ve aktif veya enerjik olmaktır.

Yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenlerin alan öğretimiyle ilgili görüşlerini ortaya koyan Mete'nin (2012) çalışmasında öğretmenlerin Türkçenin kendine özgü yapısal niteliklerini ve dil öğretimi yöntem ve tekniklerini iyi bilmesi gerektiğini vurgulaması, araştırmamızın bu sonucuyla benzerlik göstermektedir. Mete ve Gürsoy (2013) tarafından yapılan başka bir çalışmada da öğretmenlerin mesleki bilgileri arasında yer alan "Dil bileşenleri ve dilbilim bilgilerini kullanabilme", "Dil öğrenim öğretim yaklaşım, yöntem ve tekniklerini uygulayabilme" ve "Türkçeyi özellikleri ve kurallarına uygun kullanabilme" yeterliğine sahip olmaları gerektiği ifade edilmiştir. Yıldız ve Tepeli (2014) de çalışmalarında, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi konusunda bilgi ve alan uzmanlığı gerekliliğini vurgulamışlardır.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında görev yapan ve bu alana en fazla istidamı sağlanan bölümler olan Türkçe öğretmenliği ve Türk dili ve edebiyatı bölümü veya öğretmenliğinden kursiyerlerin görüşleri doğrultusunda yapılan bu çalışmayla sertifika programının gerekliliği bir kez daha ortaya konmuştur. Alan bilgisini edinme, edinilen bilgileri tekrar etme veya uzmanlaşma basamağı olarak tercih edilen sertifika programının yararlarından biri de gözlem ve uygulama çalışmasıyla alanın daha iyi tanınmasını sağlamasıdır. Bu açıdan sertifika programlarının varlığı ve devamlılığı çok önemlidir. Ancak sertifika programlarında bazı değişiklikler yapılmalıdır. Yabancı dil eğitiminin temelini oluşturan dilbilim konuları ile öğretmenlik meslek bilgisine ilişkin dersler (sınıf yönetimi, eğitim psikolojisi vb.) sertifika programına ilave edilmelidir. Yapılması gereken diğer bir değişiklik de katılımcıların seçimidir. Öncelikle özel bir öğretim alanı olarak düşünülen ve uzmanlaşmaya gidilmesi gerektiği vurgulanan bir alan için kursiyer seçiminde “bu alana ilgi duyan herkes” gibi bir kıstasın kullanılması yanlıştır. Herkesten ziyade Türkçe, Türk dili ve edebiyatı, dilbilim, dil öğretimi ve benzeri alanlardaki lisans adayları ve sahipleri bu alanda uzmanlaştırılmalıdır.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanına öğretmen yetiştirmede izlenecek bir diğer yol da hâlihazırda zorunlu ders kapsamında *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi* dersini alan Türkçe öğretmenliği programının sertifikadan muaf tutulması ve bu programdaki öğrencilere TÖMER’lerde gözlem ve uygulama çalışmalarının getirilmesidir. Bugün Türkçe öğretmenliği programının olduğu üniversitelerin birçoğunda artık TÖMER’ler de mevcuttur. Bu programda okuyan dördüncü sınıf öğrencileri, tıpkı Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması derslerini tamamladıkları gibi TÖMER’lerde de bu dersleri tamamlamalıdır. Bu nedenle okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması yapılacak kurumlar arasına TÖMER’ler de eklenmelidir.

Kaynakça

- Altun, M. (2015). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Sertifika Programları*. www.dilbilimi.net/yabanci_dil_olarak_turkcenin_ogretimi_arastirmalari.htm#egiticilerin_egitimi
- Beyreli, L. (2017). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde öğretmen Nitelikleri, İçinde H. Develi, C. Yıldız, M. Balcı, İ. Gültekin, D. Melanlıoğlu (Ed.). *Uygulamalı Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi el kitabı 2*. Cilt. s. 325-359. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Çiçek, M. (2010). Türkçenin Yabancılara Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Fransa Örneği. *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi ve Öğretmenliği Çalıştayı Kitabı*, 44-48. MEB-Öğretmen Yetiştirme Genel Müdürlüğü.
- Demirel, M.V. (2011). Türkçe üçüncü sınıf öğrencilerinin yabancılara Türkçe öğretimi dersine ilişkin görüşleri. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 128-138.
- Demirel, Ş. ve Kökçü, Y. (2018). Yabancılara Türkçe öğretimi sertifika programına katılan öğrencilerin sertifika programı hakkındaki görüşleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7(3), 1884- 1901.
- Dilek, İ. (?). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Sertifika Programları; Ortaya Çıkışı, Gelişimi, İhtiyaçları Karşılama Durumu. www.academia.edu/35623933/Yabanc%C4%B1_Dil_Olarak_T%C3%BCrk%C3%A7e_%C3%96%C4%9Fretimi_Sertifika_Programlar%C4%B1_Ortaya_%C3%87%C4%B1k%C4%B1%C5%9F%C4%B1_Geli%C5%9Fi_mi_%C4%B0htiya%C3%A7lar%C4%B1_Kar%C5%9F%C4%B1lama_Durumu
- Direkci, B., Akbulut S., ve Şimşek, B. (2019). Türkçe Dersi Öğretim Programı (2018) ve ortaokul Türkçe ders kitaplarının dijital okuryazarlık becerileri bağlamında incelenmesi. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 7 (16) , 797-813 . Doi: 10.33692/avrasyad.543868.
- Kan, M. O., Sülüsoğlu, B. & Demirel, Ö. (2013). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi programı ile ilgili

öğretmen ve öğrenci görüşlerinin değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10 (24),29-42.

Karababa, Z. C. (2010). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi ve bu alan için öğretmen yetiştirilmesinin önemi ve gereği. *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi ve Öğretmenliği Çalıştayı Kitabı*, 26-29. MEB-Öğretmen Yetiştirme Genel Müdürlüğü.

Karasar, N. (2017). Bilimsel Araştırma Yöntemi: Bilimsel İrade Algı Çerçevesi ile Kavramlar İlkeler Teknikler. Ankara: Nobel Yayınları.

Kurt, B., Direkci, B. & Caner, M. (2018). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimine ilişkin İngilizce öğretmeni adaylarının görüşleri, *Turkish Studies*, vol.13, pp.1017-1037.

Leedy, P. D., & Ormrod, J. E. (2005). Practical research: Planning and design (8th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.

Mete, F. & Asar, A. (2014). Üniversite programlarında yabancı dil olarak Türkçe öğretmeni alan yeterliklerinin araştırılması. *Hacettepe Üniversitesi Yabancı Dil Olarak Türkçe Araştırmaları Dergisi*, 1, 121-141.

Mete, F. & Gürsoy, Ü. (2013). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde öğretmen yeterliklerine ilişkin görüşler. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 28(3), 343-356.

Mete, F. (2012). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimine ilişkin öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi. *Dede Korkut Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 102-125.

Şahin, Ç., Kurudayıoğlu, M., Tunçel, H. & Abalı Öztürk, Y. (2013). Türkçe öğretmeni adaylarının lisans düzeyinde verilen yabancılara Türkçe öğretimi (YTÖ) dersine yönelik öz yeterlik algıları. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(2), ss.36-45.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldız, Ü. & Tepeli, Y.(2014). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde öğretmen yeterlilikleri üzerine bir çalışma, *International Journal of Language Academy*, 2(4), ss. 564/578.

YÖK, (2007). Eğitim fakültesi öğretmen yetiştirme lisans programları. Ankara:YÖK.

YÖK, (2018). Türkçe öğretmenliği lisans programı. [https://www.yok.gov.tr/ Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni-Ogretmen-Yetistirme-Lisans-Programlari/Turkce_Ogretmenligi_Lisans_Programi.pdf](https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni-Ogretmen-Yetistirme-Lisans-Programlari/Turkce_Ogretmenligi_Lisans_Programi.pdf)

Yararlanılan İnternet Adresleri

adyu-tomer.adiyaman.edu.tr/

atasem.atauni.edu.tr/yabancilara-turkce-ogretimi-sertifika-programi/

bau.edu.tr/icerik/14805-turkce-ve-yabanci-diller-uygulama-ve-arastirma-merkezi-yabanci-dil-olarak-turkce-ogretmenligi-sertifika-programi

dedam.deu.edu.tr/kurslar/yabancilara-turkce-ogretimi-sertifika-programi-2/

dilmerkezi.istanbul.edu.tr/tr/haber/yabanci-dil-olarak-turkce-ogretimi-sertifika-programimiz-basladi-5800720074006E0074006C0077004A0067003900580039007900700046006200610041004F003200370077003200

ersem.erciyes.edu.tr

ibuzem.ibu.edu.tr/duyuru-detay.php?s=17e62166fc8586dfa4d1bc0e1742c08b

musm.marmara.edu.tr/programlar/mesleki-gelisim-egitim-programlari/turkcenin-yabanci-dil-olarak-egitimi-sertifika-programi

neutomer.nevsehir.edu.tr/tr/20508

ogretmen.meb.gov.tr/kitap/turkce9/index.html

ogretmen.meb.gov.tr/mesleki-gelisim-programlari/turkce/kultur-cografyamizda-turk-cocuklarina-turkce-egitimi-mesleki-gelisim-programi.html

oksem.okan.edu.tr/egitim/yabanci-dil-olarak-turkce-ogretimi-sertifika-programi-ydts-istanbul

omuturkce.omu.edu.tr/duyurular/omu-turkce-yabancilara-turkce-ogreticiligi-7-sertifika-programi
tomer.ahievran.edu.tr/detay/Duyurular/14
tomer.akdeniz.edu.tr/sertifika-programlari/
tomer.ankara.edu.tr/
tomer.comu.edu.tr/
tomer.dpu.edu.tr/tr/index/slide/4939/yabanci-dil-olarak-turkce-ogretimi-sertifika-programi-20201
tomer.firat.edu.tr/
tomer.ibu.edu.tr/tr/duyurular-2/285-yabanci-dil-olarak-turkce-ogretimi-sertifika-programi-9-donem-kayitlari
tomer.kilis.edu.tr/duyuru/7826/yabancilara-turkce-ogretimi-sertifika-programi-(17012020)
tomer.medeniyet.edu.tr/tr
tomer.ogu.edu.tr/
tumer.fsm.edu.tr/
turkcem.aksaray.edu.tr/
uzem.sakarya.edu.tr/tr/duyuru/goster/71702/tomer-turkcenin-yabanci-dil-olarak-ogretimi-sertifika-programi-hakkinda
www.aksaray.edu.tr/yabancilara-turkce-ogretimi-sertifika-programi
www.artuklu.edu.tr/mauzem/tomer-ogretim-eleman-yetistirme-kursu
www.aybu.edu.tr/dilmer/content_detail-257-654-yeni-aybu-dilmer-yabanci-dil-olarak-turkce-ogretimi-sertifika-programi-20-ocak-%E2%80%9331-ocak-2020-.html?src=0
www.dicle.edu.tr/tr/akademik/arastirma-merkezleri/du-tomer
www.mersin.edu.tr/akademik/turkce-ogretimi-uygulama-ve-arastirma-merkezi
www.milliyet.com.tr/yemel-haberler/adana/yabancilara-turkce-ogretecek-egitimcilerin-egitimi-tamamlandi-11982898
www.selcuk.edu.tr/tomer/tr?h=70677
www.tomer.hacettepe.edu.tr/Ders_Programi_211218.pdf
www.tomer.yildiz.edu.tr/kurs/turkce-egitimleri/9-yabancilara-turkce-ogretimi-sertifika-programi.html
www.turkceogretimi.com/duyurular
www.yee.org.tr/tr/haber/uluslararası-turkologlara-yabanci-dil-olarak-turkce-ogretimi-sertifika-programi-basladi